

Pogledi staršev na izobraževanje nadarjenih učencev

Andreja Tomc¹
dr. Mojca Juriševič
Pedagoška fakulteta
Univerze v Ljubljani

Povzetek: V prispevku so predstavljene ugotovitve iz empirične študije, v kateri smo z anketo raziskovali, kakšno mnenje in izkušnje imajo starši ($N = 1561$) o izobraževanju nadarjenih učencev v osnovni šoli. Zanimalo nas je, kako starši prepoznanih nadarjenih učencev in starši učencev, ki niso bili prepoznani kot nadarjeni, ocenjujejo različne vidike vzgoje in izobraževanja nadarjenih učencev (skrb za nadarjene učence, prepoznavanje in delo z nadarjenimi učenci v okviru šole, zadovoljstvo ter prednosti in slabosti integrativnega izobraževanja nadarjenih učencev). Ugotovili smo, da so starši v povprečju srednje zadovoljni z obravnavo nadarjenih učencev v osnovni šoli, njihova mnenja pa se nekoliko razlikujejo glede na to, ali je bil njihov otrok prepoznani kot nadarjen ali ne. Ne predlagajo posebnih novosti glede časa začetka postopka prepoznavanja nadarjenosti pri otrocih, ki se po ustaljeni praksi začenja na koncu prvega vzgojno-izobraževalnega obdobja (VIO), ter so na splošno zadovoljni s svojo posvetovalno vlogo, ki jo imajo v okviru tega postopka. Mnenja staršev prepoznanih nadarjenih učencev in staršev učencev, ki v obdobju osnovnega šolanja niso bili prepoznani kot nadarjeni, se delno razlikujejo glede integrativnega izobraževanja nadarjenih učencev v osnovni šoli; oboji vidijo v tovrstnem izobraževanju za svojega otroka več prednosti, več pomanjkljivosti obstoječega sistema izobraževanja nadarjenih pa so navedli starši učencev, ki niso bili prepoznani kot nadarjeni. **Ključne besede:** starši nadarjenih učencev, izobraževanje nadarjenih učencev, sodelovanje staršev s šolo. **Parents' Views on Gifted Education. Abstract:** The paper presents the findings of an empirical study in which a survey was used to research parents' ($N = 1561$) opinions on and experiences with gifted education in primary school. We wished to see how the parents of identified gifted students and the parents of students who have not been identified as gifted rate various aspects of gifted education (taking care of gifted students, identifying and working with gifted students within the school, satisfaction, and the advantages and weaknesses of integrative gifted education). It has been established that, on average, the parents are satisfied with the treatment of gifted students in primary school and that their opinions differ somewhat depending on whether their child has been identified as gifted or not. They have not suggested any particular changes as to when the process of identifying giftedness in children should start, which, as a rule, starts at the end of the first educational triad (VIO), and are generally satisfied with their roles of advisers in the process. The opinions of parents of identified gifted students and of parents of students who have not been identified as gifted during primary schooling differ partly as regards integrative gifted education in primary school; both types of parents see several advantages of such education for their child; when asked about the flaws of the existing system of gifted education, the parents of students who have not been identified as gifted mentioned a greater number of flaws. **Key words:** parents of gifted students, gifted education, parents' cooperation with school.

Uvod

Starši imajo pomembno vlogo pri razvoju nadarjenosti svojih otrok, kot poudarjajo tudi strokovnjaki

s področja raziskovanja in kultiviranja nadarjenosti (Colvin 2008, Ericsson 1996, Shavinina 2013, Silverman 2015). Prav tako se tudi starši strinjajo, da imajo velik vpliv na življenje svojih

otrok na področju šolskega učenja in izven; verjamejo, da je njihov doprinos večji v zgodnejših letih šolanja kot pa v višjih razredih (Downer in Myers 2010). Cvetković-Lay (2002) pojasnjuje, da starši ne ustvarjajo nadarjenosti pri otrocih, temveč pomagajo, da se njihova nadarjenost prepozna ter nadalje razvija. Empirični izsledki potrjujejo, da starševska podpora pri šolskem učenju dolgoročneje prispeva k izobraževalnim in osebnim dosežkom otroka (Hoover-Dempsey, Whitaker in Ice 2010).

Benjamin Bloom je bil med prvimi avtorji, ki so raziskovali vlogo staršev pri razvoju nadarjenosti oziroma talentov njihovih otrok (Witte, Kiewra, Kasson in Perry 2015). Ugotovil je, da se vloga staršev spreminja glede na tri faze razvoja nadarjenosti: zgodnja, srednja in pozna faza. V zgodnjih letih starši prepoznajo določen talent pri svojem otroku in ustvarijo domače okolje, ki je ugodno za razvoj talenta. V srednjih letih, ko se otrokov talent že bolj očitno kaže, starši poiščejo »trenerja«, ki bo nadaljeval s spodbujanjem otrokovega razvoja. V tem obdobju tudi povečajo čas in sredstva, ki jih namenijo oziroma prispevajo za njegovo razvijanje. V poznejših letih, ko otrok že dovolj razvije in dosledno kaže svoj talent, pa nadaljnji razvoj prepustijo otroku, še vedno pa zagotavljajo finančno in čustveno podporo.

Starši menijo, da je v zgodnjih šolskih letih njihova dolžnost se osredotočiti na otrokove socialno-emocionalne in socializacijske potrebe, kot so spodbujanje razvoja samopodobe, spoštovanje pravil in osnove interakcij z drugimi. Doma sodelujejo pri domačih nalogah, jih preverjajo in pomagajo pri projektih ter spremljajo otrokov napredek (Downer in Myers 2010). Mnogi starši so v šolanje svojih otrok vključeni neposredno na način, ki izpolnjuje pričakovanja učiteljev, drugi pa rajši uporabljajo posredne strategije za podporanje svojega otroka pri izobraževanju (Okagaki in Bingham 2010). Alfeld-Liro, Fredricks, Hrudá, Patrick, Ryan in Eccles (1998), Witte in sod. (2015) in še drugi avtorji so v svojih raziskavah ugotovili, da starši k razvoju talentov svojih otrok prispevajo tako, da zagotavljajo sredstva za izvenšolske dejavnosti ter do njih izražajo pozitiven odnos, nudijo svojim otrokom čustveno podporo ter ohranjajo realistična pričakovanja za prihodnost. Zdravi družinski odnosi med starši in otroci so najbolj kritična komponenta v razvoju nadarjenih otrok,

povzemajo rezultate različnih empiričnih raziskav Callahan in sod. (2004).

Opozoriti velja, da pri starših – predvsem tistih z nižjo stopnjo izobrazbe – lahko pride do različnih dvomov in nezaupanja v lastne učne zmožnosti in izpolnjevanje svojih starševskih dolžnosti. Posledica tega je pretirano zanašanje na učitelja, za katerega menijo, da je strokovnjak za poučevanje in nudenje potrebnega znanja njihovim otrokom za večjo socialno mobilnost in ekonomski uspeh. Manj izobraženi starši tudi menijo, da izpolnjujejo svoje obveznosti s tem, ko podpirajo avtonomijo svojih otrok, hkrati pa podpirajo tudi avtoriteto učiteljev do te mere, da svojim otrokom ne nudijo vsega, kar bi jim sicer v svoji starševski vlogi lahko (Downer in Myers 2010).

Aktivna prisotnost staršev pri spodbujanju nadarjenosti njihovih otrok je izjemnega pomena, zato je pomembno, da so starši ozaveščeni glede izobraževanja nadarjenih učencev in svoje starševske vloge v življenju nadarjenega otroka.

Iz raziskovalnih izsledkov, ki so navedeni v nadaljevanju prispevka, bo prikazan pogled staršev na vzgojo in izobraževanje prepoznanih nadarjenih učencev v slovenski osnovni šoli². Ta bo služil za osnovo, na kateri je mogoče načrtovati bolj učinkovito sodelovanje šole s starši od vstopa otrok v šolo do zaključka njihovega obveznega izobraževanja.

Raziskovalna metoda: kako smo raziskovali?

V raziskavi smo uporabili opisno raziskovalno metodo. Preizkušanci so izpolnili anketni vprašalnik, v katerem so izrazili svoje mnenje in izkušnje o izobraževanju nadarjenih učencev.

V anketi je sodelovalo 1561 staršev učencev 9. razreda, 80 % žensk in 20 % moških, iz 123 osnovnih šol, ki so bile v vzorec izbrane po slučajju glede na njihovo velikost in regijsko zastopanost. Starše devetošolcev smo izbrali pod predpostavko, da imajo na osnovi devetletnega šolanja njihovih otrok največ izkušenj, ki so ključnega pomena za namen raziskave. V povprečju so sodelujoči starši stari 42 let. Med njimi je bilo 432 staršev prepoznanih nadarjenih učencev in 1129 staršev učencev, ki niso prepoznani kot nadarjeni. Po izobrazbeni strukturi so med starši nadarjenih učencev pre-

vladovali starši z višješolsko in visokošolsko (50 %) ter srednješolsko (40 %) izobrazbo, med starši učencev, ki niso bili prepoznani kot nadarjeni, pa starši s srednješolsko (60 %) ter višješolsko in visokošolsko izobrazbo (27 %).

Zbrane podatke po standardnem postopku smo obdelali z opisnimi in diferencialnimi statističnimi postopki, nekatere individualne odgovore staršev pa smo vsebinsko analizirali po sistemu odprtega kodiranja.

V tem prispevku predstavljena raziskava je del obsežnejše raziskave, ki so jo izvedli raziskovalci na Pedagoški fakulteti Univerze v Ljubljani (Jurišević 2012).

Raziskovalni rezultati: kaj smo z raziskavo ugotovili?

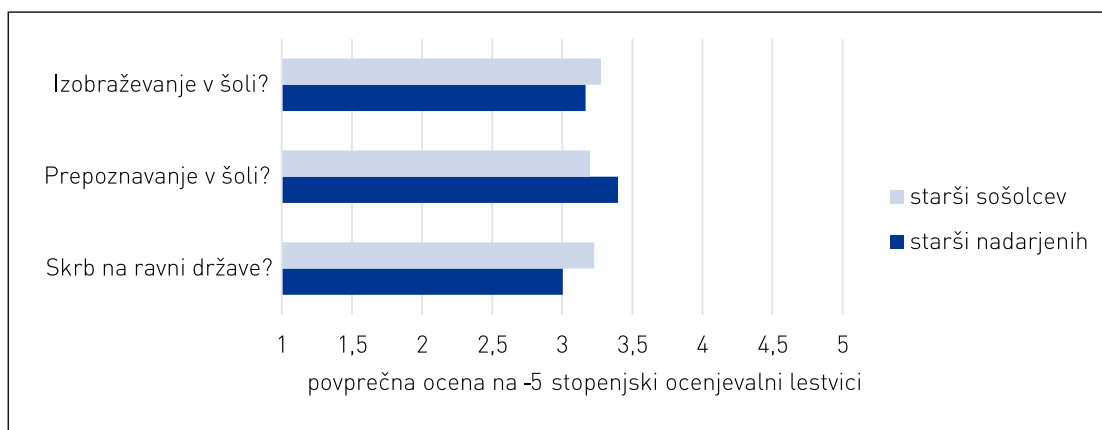
V nadaljevanju predstavljamo raziskovalne izsledke v treh sklopih, s katerimi odgovarjamo na vprašanja o (1) splošnem mnenju staršev o vzgoji in izobraževanju nadarjenih oziroma oceni letnega, o (2) zadovoljstvu staršev prepoznanih nadarjenih učencev z obravnavo njihovih otrok v šoli ter o (3) prednostih in pomanjkljivostih integriranega izobraževanja nadarjenih otrok, kakor jih na osnovi svojih različnih izkušenj zaznavajo starši.

Mnenje staršev o urejenosti obravnave nadarjenih učencev se med obema skupinama staršev pomembno razlikuje (slika 1). Starši učencev, ki niso bili prepoznani kot nadarjeni (v nadaljevanju »starši sošolcev«) v povprečju statistično pomembno višje od staršev prepoznanih nadarjenih

učencev (v nadaljevanju »starši nadarjenih«) ocenjujejo, da je v naši državi za nadarjene učence dobro poskrbljeno ($t = -4,861$; $df = 815,063$; $p = 0,000$) in da se v šoli z njimi relativno dobro dela ($t = -2,310$; $df = 1223$; $p = 0,021$), medtem ko je njihova ocena postopka prepoznavanja nadarjenosti v šoli bistveno nižja od te ocene staršev nadarjenih ($t = 4,021$; $df = 1250$; $p = 0,000$).

Zadovoljstvo staršev prepoznanih nadarjenih učencev z dejavnostmi, ki jih šola zagotavlja njihovim otrokom:

Največ staršev ($f\% = 39,0$) je z dejavnostmi zadovoljnih oziroma srednje zadovoljnih ($f\% = 31,1$); nizek odstotek sodelujočih predstavlja starše, ki s prilagoditvami niso zadovoljni ($f\% = 5,5$) oziroma so manj zadovoljni z njihovo izvedbo pri pouku ($f\% = 7,7$). 5,3 % staršev meni, da bi učitelji morali začeti vključevati dejavnosti, s katerimi bi prilagodili pouk nadarjenim učencem, saj sami niso opazili nikakršnih prilagoditev za svoje nadarjene otroke. Pri tem odgovoru so se nekateri starši ($f\% = 7,0$) vzdržali pri oceni oziroma so odgovorili, da stanja ne morejo oceniti, saj ga ne spremljajo. Najnižji delež staršev ($f\% = 4,3$) pa je popolnoma zadovoljen s prilagajanjem pouka sposobnostim in interesom njihovega otroka. Starši so imeli tudi možnost, da individualno komentirajo svoje odgovore na vprašanje o zadovoljstvu, kar je storila četrtnina staršev ($f\% = 25,5$). Največ staršev se je potožilo zaradi premalo dodatnih in pestrih dejavnosti in je predlagalo, da bi se te izvajale pogosteje. Nekateri starši so se pritožili tudi čez učitelje, češ da so nezainteresirani in se ne držijo načrtov, ki jih naredijo na začetku šolskega leta. Prav tako bi si

Slika 1: Mnenja staršev o urejenosti obravnave nadarjenih učencev v šoli

starši želeli več sodelovanja s šolo in boljše obveščenosti o dogajanjih in dejavnostih, ki potekajo na šoli. Eden od staršev je denimo izpostavil, da imajo »veliko ponudb, ki jih je treba doplačati, kar je lahko za mnoge starše tudi težava, v primeru neudeležbe pa za otroke velik primanjkljaj«.

Mnenje staršev prepoznanih nadarjenih učencev o njihovi vlogi v postopku prepoznavanja nadarjenosti: Leta 1999 je Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje v okviru Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport potrdil programski dokument Koncept: Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli, v katerem je skupina strokovnjakov predlagala način, kako na osnovnošolski ravni prepoznavati in nato tudi izobraževati nadarjene učence. Dokument predpostavlja procesno zasnovan tristo-penjski model prepoznavanja nadarjenosti pri učencih, ki se konec prvega VIO začne s (1) postopkom evidentiranja, temu pa v začetku drugega VIO sledi (2) postopek t.i. identifikacije ter (3) seznanitev in mnenje staršev. Ko je postopek prepoznavanja, ki se lahko tudi kasneje po potrebi ponovi, končan, se s prepoznanimi nadarjenimi učenci pripravi individualizirani vzgojno-izobraževalni program, krajše imenovan INDEP. Cilj celotnega koncepta je namreč čim bolj zgodnje prilagojeno delo z nadarjenimi učenci.

Vloga staršev je v omenjenem dokumentu izpostavljena po zaključenem prvem in tretjem koraku – informacije, pridobljene od staršev, namreč lahko pomembno prispevajo k poglobljenemu spoznavanju posameznega učenca ter pripravi prilagoditev zanj.

V raziskavi smo sodelujoče starše nadarjenih učencev vprašali, ali so bili zadovoljni s svojo vlogo v postopku evidentiranja potencialno nadarjenih učencev. Večina je odgovorila, da je bila s svojo vlogo zadovoljna oz. da si sami ne bi želeli imeti drugačne – posvetovalne – vloge kot so jo imeli do sedaj (70 %). 26 % staršev je povedalo, da bi morala biti vloga staršev enakovredna vlogi pedagoških strokovnih delavcev, ostali vprašani pa so menili, da bi ta vloga morala biti bodisi pomembnejša od dosedanje ali pa starši v tem postopku sploh ne bi smeli sodelovati.

Mnenje staršev prepoznanih nadarjenih učencev o optimalnem času za prepoznavanje nadarjenosti v osnovni šoli je bilo večinoma (60 %), da se postopek prepoznavanja že ustrezno začneja

ob pravem času (konec prvega VIO), slabih 20 % vprašanih pa je menilo, da bi se prepoznavanje lahko začelo že v prvem razredu, podoben odstotek staršev pa, da bi se postopek prepoznavanja moral prestaviti v zadnje VIO osnovne šole. 12 staršev (3 %) je posebej poudarilo, da bi se postopek evidentiranja lahko začel, kadarkoli bi bilo to potrebno.

Mnenje staršev o integriranem izobraževanju nadarjenih učencev v osnovni šoli: Starše smo v okviru raziskave vprašali tudi, kakšno je njihovo mnenje o prednostih in pomanjkljivostih oziroma slabostih, če je njihov otrok v oddelku skupaj z drugimi učenci. Iz tabel 1 in 2 je razvidno, da starši v heterogenih oddelkih po učnih sposobnostih vidijo predvsem veliko prednosti (heterogenost je dobrodošla zaradi spodbujanja solidarnosti in socialne pravičnosti, sprejemanja različnosti, socializacije učencev, pa tudi vpliva na učenje in motiviranost učencev) in bistveno manj pomanjkljivosti (heterogenost prinaša socialno nepravilnost, določene težave pri pouku, učenci so lahko zapostavljeni in/ali etiketirani).

Prednosti heterogenih oddelkov: Starši nadarjenih vidijo največje prednosti vključenosti njihovega otroka v heterogeni oddelki v spodbujanju splošnejših humanističnih vrednot in celostnega razvoja osebnosti (socializacija, strpnost, sprejemanje drugačnosti, solidarnost, socialna pravičnost), medtem ko starši sošolcev vidijo največje prednosti heterogenih oddelkov predvsem v dejstvu, da zmožnejši učenci pomagajo šibkejšim in da ti zaradi pozitivnih vplivov razvijajo svojo motiviranost v večji meri, kot bi jo sicer (tabela 1).

Pomanjkljivosti oziroma slabosti heterogenih oddelkov: Več kot polovica sodelujočih staršev nadarjenih učencev (52 %) heterogenim oddelkom ne pripisuje nikakršnih pomanjkljivosti. Njihovi negativni komentarji se nanašajo na učenje, ki v heterogenih oddelkih ne poteka v skladu z učnimi potrebami nadarjenih, kar se kaže v dolgočasenu nadarjenih učencev in oviranem učnem razvoju. Po drugi strani pa starši sošolcev izpostavljajo več pomanjkljivosti oz. slabosti (62 %), ki jih opažajo v heterogenih oddelkih zaradi nadarjenih učencev; med njimi največkrat omenjajo občutek učne manjvrednosti in znižane učne samopodobe ter neuresničevanje načela socialne pravičnosti (tabela 2).

Tabela 1: Prednosti heterogenih oddelkov za nadarjene učence in njihove sošolce po mnenju staršev.

Starši nadarjenih		Starši sošolcev		
f%	Koda	Kategorija	Koda	f%
18,4	<ul style="list-style-type: none"> - socialna povezanost - socialni razvoj - socialne spretnosti 	SOCIALIZACIJA	<ul style="list-style-type: none"> - socializacija - socialno vključevanje 	1,2
26,8	<ul style="list-style-type: none"> - učenje od nadarjenega - nudenje pomoči - razvijanje čuta za solidarnost - vzajemna pomoč - zgled ostalim - cenjenje močnih področij pri sošolcih - uspešnost nenadarjenih na drugih področjih 	PODPORA SOŠOLCEM	<ul style="list-style-type: none"> - učenje od nadarjenega - izmenjava izkušenj - izmenjava znanja - vsakdo je na določenem področju boljši - več znanja - nasveti za učenje - pomoč nadarjenih pri učenju - dodatna razlaga - pomoč pri domači nalogi - zgledovanje po nadarjenem - dober vzor 	52,9
27,4	<ul style="list-style-type: none"> - raznolika družba - odsotnost osebnostnih razlikovanj (nadarjen – nenadarjen) - odsotnost selekcioniranja - zavest o drugačnosti in različnosti - razvijanje strpnosti - spodbujanje potrpežljivosti - prilagajanje vrstnikom 	SPREJEMANJE DRUGAČNOSTI	<ul style="list-style-type: none"> - zavedanje različnosti otrok - eni bolj sposobni za ene dejavnosti, drugi za druge - spoznavanje razlik med ljudmi - sprejemanje drugačnosti - spoštovanje drugačnih - zmožnost prilagajanja - spodbujanje potrpežljivosti 	3,4
4,7	<ul style="list-style-type: none"> - boljša samopodoba - pridobivanje samozavesti - izkoriščanje svojega znanja - cenjenje svojih sposobnosti - potreba po dokazovanju 	SAMOPODOBA	<ul style="list-style-type: none"> - krepitev samozavesti - večja samozavest 	0,3
13,7	<ul style="list-style-type: none"> - odsotnost privilegijev - manj razslojevanja - vsi drugačni – vsi enakopravni - enaki kriteriji pri ocenjevanju - spoznanje, da niso več vredni - se ne počuti posebnega - v sebi ohranja skromnost 	PRAVIČNOST	<ul style="list-style-type: none"> - enakovrednost med vsemi - občutek enakovrednosti - vsi enakopravni 	1,8
4,0	<ul style="list-style-type: none"> - osebni razvoj - osebna zrelost - razvoj osebnosti - čustveni razvoj - celostni razvoj 	OSEBNOSTNI RAZVOJ		

Starši nadarjenih			Starši sošolcev	
f%	Koda	Kategorija	Koda	f%
1,6	<ul style="list-style-type: none"> - motivacija za delo - primerjanje z vrstniki («kdo bo boljši») - želja po boljši oceni 	MOTIVACIJA	<ul style="list-style-type: none"> - motivacija za delo - če se lahko sošolec dobro nauči, se lahko tudi jaz - tekmovalnost - želja biti boljši - skrb za šolo 	22,6
1,2	<ul style="list-style-type: none"> - lažja snov in ocenjevanje - potrebnega je manj dela - veliko se nauči že v šoli 	UČENJE	<ul style="list-style-type: none"> - večja možnost napredovanja - hitrejše napredovanje - več vloženega truda - širše znanje - zanimivo dodatno delo 	4,3
		SODELOVANJE	<ul style="list-style-type: none"> - skupinsko delo - projektno delo - sodelovanje med nadarjenimi in nenadarjenimi - medsebojno sodelovanje 	0,8
2,2	Ni prednosti			12,7

Tabela 2: Slabosti in pomanjkljivosti heterogenih oddelkov za nadarjene učence in njihove sošolce po mnenju staršev

Starši nadarjenih			Starši sošolcev	
f%	Koda	Kategorija	Koda	f%
15,8	<ul style="list-style-type: none"> - nezanimiva učna snov - pomanjkanje dodatne zaposlitve za nadarjene - dolgočasenje med poukom - preveč ponavljanja - prelahka snov - pritoževanje nad motenjem med poukom - problemi z disciplino sošolcev - oviranje razlage 	TEŽAVE PRI POUKU	<ul style="list-style-type: none"> - težko sledenje snovi - prehitra obravnava - odsotnost medsebojne pomoči - preveč primerjanja - pomanjkanje timskega dela 	6,6
3,8	<ul style="list-style-type: none"> - za uspeh se mu ni treba truditi - dobro oceno dobi brez učenja - ponavljanje snovi zgolj pred kontrolno nalogo 	NEPRAVIČNOST	<ul style="list-style-type: none"> - nima enakih priložnosti - pretirano izpostavljanje nadarjenih - osredotočenost na nadarjene - razlikovanje med otroki - privilegiranje nadarjenih - težje kontrolne naloge - več zahtevanega znanja - nerealno ocenjevanje - strožji kriterij ocenjevanja 	17,2

Starši nadarjenih			Starši sošolcev	
f%	Koda	Kategorija	Koda	f%
6,8	<ul style="list-style-type: none"> - zmerjanje s »piflarjem« - nevoščljivost sošolcev - ignoriranje nadarjenih - zahrbtnost - zavist, ker je nekdo nadarjen - nesramnost - izkoriščanje nadarjenih za domačo nalogo 	ODKLONILNO VEDENJE	<ul style="list-style-type: none"> - norčevanje - vzvišeno obnašanje - odklonilno vedenje - posmehovanje zaradi nevednosti - zavračajo nudenje pomoči slabšim 	3,8
3,8	<ul style="list-style-type: none"> - premalo posvečene pozornosti - odsotnost spodbujanja določenega talenta - preobremenjenost zaradi učencev s posebnimi potrebami - pomanjkanje časa za delo z nadarjenimi - pomanjkanje energije za delo z nadarjenimi 	ZAPOSTAV- LJANJE	<ul style="list-style-type: none"> - pomanjkanje pozornosti - premalo časa, posvečenega nenadarjenim - rajši delajo z nadarjenimi - nesposobnost prilagajanja različnim sposobnostim 	8,7
9,6	<ul style="list-style-type: none"> - količinsko premalo pridobljenega znanja - prepočasen razvoj - manjše napredovanje v znanju - izgubljanje časa s ponavljanjem 	PREPOČASEN RAZVOJ POSAMEZNIKA		
7,8	<ul style="list-style-type: none"> - pomanjkanje motivacije za delo - pomanjkanje želje po še več - pomanjkanje motivacije za učenje - prehitra zadovoljitev s povprečjem 	POMANJKANJE MOTIVACIJE		
		TEŽAVE V SOCIALIZACIJI	<ul style="list-style-type: none"> - težja socialna vključenost - težave pri sklepanju prijateljstev - nesprejetost v družbo nadarjenih - ni tako priljubljen 	2,0

Starši nadarjenih		Starši sošolcev		
f%	Koda	Kategorija	Koda	f%
		NIŽJA SAMOPODOBA	<ul style="list-style-type: none"> - počuti se zapostavljenega - kompleks manjvrednosti - občutek manjvrednosti, zaradi previsoke samopodobe nadarjenih - počuti se manj pametnega - slabša samozavest - občutek počasneža - strah pred izpostavljanjem 	23,6
52,4	Ni pomanjkljivosti			38,1

Sklep – uresničevanje inkluzivnega pristopa v sodelovanju s starši

Sklenemo lahko, da anketirani starši obravnavo nadarjenih učencev v osnovni šoli na splošno ocenjujejo kot (srednje) dobro. Razlike so se pokazale v ocenah staršev prepoznanih nadarjenih učencev in staršev učencev, ki niso bili prepoznani kot nadarjeni; prvi malce bolje ocenjujejo postopek prepoznavanja, drugi pa skrb za nadarjene oziroma vzgojno-izobraževalno delo z njimi. Zdi se, da to mnenje v veliki meri pogojuje konkretna izkušnja staršev (zadovoljstvo, kritičnost), a bo to predpostavko v prihodnje zanimivo natančneje empirično preveriti.

Izkazalo se je tudi, da starši v postopek evidentiranja niso bili neposredno vključeni, temveč so jih učitelji obvestili o nameri evidentiranja zaradi prošnje za soglasje glede postopka prepoznavanja. Starši so povedali, da so s svojo posvetovalno vlogo pri obravnavi nadarjenih učencev zadovoljni ter jo želijo ohraniti; problem smo zaznali v primerih, ko se je na podlagi odgovorov staršev pokazalo, da svoje vloge ne poznajo oziroma da jo poznajo precej slabo. Sicer pa starši kot najprimernejši čas za začetek postopka prepoznavanja nadarjenosti večinoma potrjujejo doslej ustaljeno prakso, ki jo narekuje Koncept: odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli (1999), to je ob koncu tretjega razreda, ter se strinjajo, naj se ta postopek po potrebi izvaja skozi celotno osnovno šolanje.

V slovenski osnovni šoli med poukom večino časa prevladujejo heterogene skupine učencev glede na njihove učne sposobnosti. Rezultati te raziskave so pokazali, da starši nadarjenih učencev prednost v takšnih skupinah za svoje otroke vidijo v sprejemanju drugačnosti in razvijanju solidarnosti, kot pomanjkljivost pa izpostavljajo dolgotrajne med poukom in počasen razvoj posameznika. Kljub vsemu pa jih večina meni, da večjih slabosti zaradi integrativnega modela izobraževanja nadarjenih sploh ne vidijo. Tudi starši sošolcev vidijo pozitivno stran heterogenih skupin v nujenju medsebojne pomoči. Menijo, da so nadarjeni učenci lahko tudi za sošolce pomembni motivatorji za bolj uspešno šolsko delo, kot slabost pa izpostavljajo neenakopravno obravnavo obeh skupin učencev in občutek nenadarjenih, da so v primerjavi z nadarjenimi manjvredni. Sicer pa 38 % staršev tudi v tej skupini meni, da večjih pomanjkljivosti heterogeni oddelki ne prinašajo.

Kako torej sodelovati starši pri obravnavi nadarjenih učencev v osnovni šoli?

Poudarjanje pomena spodbudnega učnega okolja, učenja učenja in sodelovanja na različnih ravneh socialnega konteksta skozi celotno osnovno šolanje, začeniši v prvem razredu, je nedvomno dobra temeljna strategija. Po mnenju številnih avtorjev (nekateri so bili izpostavljeni v uvodu tega prispevka) je pomembno, da šola staršem razumljivo in po potrebi tudi večkrat pojasni, zakaj

in kako se v šoli oz. pri poučevanju uresničuje koncept inkluzivnosti ter kaj integrativno izobraževanje v heterogenih oddelkih po učnih sposobnostih pomeni za njihove otroke – za njihov zdrav osebnostni razvoj ter tudi njihovo kakovost učenja in učno uspešnost.

Ne nazadnje velja poudariti, tako kot je predlagano tudi v Konceptu: Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli (1999), da je treba posamezne vidike uresničevanja tega programskega dokumenta sproti strokovno ustrezno spremljati. Glas staršev je v tem procesu posebnega pomena, saj izhaja iz zelo neposredne in celostno doživete izkušnje. Kritična mnenja, ki so jih podali starši iz obeh proučevanih skupin v predstavljeni raziskavi so sicer v manjšini, a zato nič manj odmevna in zanimiva za nadaljnje preverjanje v smislu razumevanja različnih pogledov staršev zgolj kot subjektivno pogojenih mnenj ali pa kot kritičen odraz obstoječega širšega šolskega konteksta, ki ga bo v prihodnje treba natančneje raziskati. Predvsem pa so ti empirični izsledki spodbuda za učitelje v osnovni šoli za boljše razumevanje različnih pogledov staršev, njihove starševske občutljivosti in za strokovno komunikacijo z njimi tudi v prihodnje. ■

Literatura

1. Alfeld-Liro, C., Fredricks, J. A., Hruda, L. Z., Patrick, H., Ryan, A. M. in Eccles, J. (1998). *Nurturing teenagers' talent: The role of parents, teachers, and coaches*. Dostopno na: <http://www.rcgd.isr.umich.edu/garp/articles/eccles98.pdf> (18. 11. 2016).
2. Callahan, C. M., Sowa, C. J., May, K. M., Menaker Tomachin, E., Plucker, J. A., Cunningham, C. M. in Taylor, W. (2004). *The social and emotional development of gifted students*. Dostopno na: <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED505462.pdf> (18. 11. 2016).
3. Coleman, P. (1998). *Parent, student and teacher collaboration*. London: Sage.
4. Colvin, G. (2008). *Talent is overrated*. New York, NY: Penguin.
5. Cvetković-Lay, J. (2002). *Darovito je, šta ću sa sobom? Priručnik za obitelji, vrtić i školu*. Zagreb: Alinea.
6. Downer, J. T. in Myers, S. S. (2010). Application of a Developmental/Ecological model to family-school partnerships. V S. L. Christenson in A. L. Reschly (ur.), *Handbook of School-Family Partnerships*. New York: Routledge. Str. 3–30.
7. Ericsson, K. A. (1996). The acquisition of expert performance: An introduction to some of the issues. V K. A. Ericsson (ur.), *The road to excellence: The acquisition of expert performance in the arts and sciences, sports and games*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum. Str. 1–50.
8. Hoover-Dempsey, K. V., Whitaker, M. C. in Ice, C. L. (2010). Motivation and commitment to family-school partnerships. V S. L. Christenson in A. L. Reschly (ur.), *Handbook of school-family partnerships*. New York: Routledge. Str. 30–61.
9. Jurišević, M. (2012). *Nadarjeni učenci v slovenski šoli*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani.
10. Koncept: Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli. (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport.
11. Shavinina, L. (2013). The role of parents and teachers in the development of scientific talent: Lessons from early childhood and adolescent education of Nobel laureates. *Gifted and Talented International*, 28(1-2), 11–24. Dostopno na: <http://www.cpti.com.mx/publicaciones/Article%20Wisdom%20gender%20differences%20across%20cultures.pdf> (18. 11. 2016).
12. Silverman, L. K. (2015). *Social development in the gifted*. Dostopno na: <http://www.gifteddevelopment.com/psychological-needs/social-development-gifted> (18. 11. 2016).
13. Witte, A. L., Kiewra, K. A., Kassin, S. C. in Perry, K. R. (2015). Parenting talent: A qualitative investigation of the roles partners play in talent development. *Roeper review*, 37(2), 84–96. Dostopno na: <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/02783193.2015.1008091> (18. 11. 2016).

Opombe

- ¹ Študentka absolventka na drugostopenjskem študijskem programu Poučevanje na razredni stopnji, Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani.
- ² Prepoznani nadarjeni učenci po postopku, ki ga narekuje dokument Koncept: Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli (1999).

